

Pamięci prof. Janusza Symonidesa (1938–2020)

Ze smutkiem i żalem przyjęliśmy wiadomość o śmierci Pana Profesora Janusza Symonidesa w dniu 23 kwietnia 2020 r. Bardzo bogata i różnorodna działalność prof. Janusza Symonidesa pozostanie na zawsze zapisana na kartach historii Wydziału Prawa i Administracji – Katedry Prawa Międzynarodowego, również Katedry Praw Człowieka, której powstanie Profesor życzliwie wspierał, i oczywiście Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z racji ważnych i odpowiedzialnych funkcji pełnionych we władzach uczelni. Ten pierwszy niejako okres w owocnej twórczości naukowo-badawczej, dydaktycznej, a także w działalności organizacyjnej Profesora jest ściśle związany z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika.

Profesor Janusz Symonides urodził się 5 marca 1938 r. w Brześciu nad Bugiem. W 1954 r. ukończył z wyróżnieniem szkołę średnią w Toruniu – Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki. Studia wyższe w zakresie prawa międzynarodowego i dyplomacji odbył w Szkole Głównej Służby Zagranicznej w Warszawie na Wydziale Dyplomatyczno-Konsularnym. Podstawą do nadania tytułu magistra była praca pt. „Status prawny Kanału Panamskiego”. Wkrótce po ukończeniu studiów w 1959 r., po wcześniejszym trzymiesięcznym zatrudnieniu w Departamencie Zagranicznym Narodowego Banku Polskiego, wrócił do Torunia i w grudniu tego samego roku podjął pracę w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika na Wydziale Prawa, później Wydziale Prawa i Administracji w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na stanowisku asystenta.

To właśnie tutaj, na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, Profesor rozwijał swoje intelektualne talenty twórcze w dziedzinie prawa międzynarodowego, a błyskotliwa kariera naukowa była najlepszym tego świadectwem – budziła podziw i uznanie społeczności akademickiej dla Jego dokonań. Zatem tu, w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego, później Zakładzie Prawa Międzynarodowego, prof. Symonides przeszedł wzorowo – jak można powiedzieć – wszystkie szczeble kariery naukowej od magistra, stanowiska asystenta (1959 r.) do tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk prawnych w 1973 r. Również na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w dniu 28 maja 1963 r. prof. Janusz Symonides uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zagadnienia kontroli międzynarodowej”, za którą został uhonorowany nagrodą III stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. Stanisław Edward Nahlik, wielki autorytet w dziedzinie prawa międzynarodowego, a zarazem ówczesny kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Po doktoracie dzięki otrzymanym stypendiom prof. Symonides wzbogacił swoją wiedzę prawnomiędzynarodową podczas studiów w znanych i renomowanych zagranicznych ośrodkach naukowych, uzyskując dyplom w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze. Natomiast w latach 1964–1965 był stypendystą British Council w Londynie. Stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa międzynarodowego publicznego prof. Symonides uzyskał w wieku 29 lat. Uchwała w sprawie nadania tego stopnia została podjęta jednomyślnie w dniu 9 stycznia 1968 r. przez Radę Wydziału Prawa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdyż tam przeprowadzono przewód habilitacyjny. Rozprawa habilitacyjna nosiła tytuł „Zasada efektywności w prawie międzynarodowym”.

Wartościową i obszerną twórczość naukową prof. Symonides bardzo umiejętnie i skutecznie łączył z działalnością organizacyjną, w szczególności na rzecz Wydziału i Uniwersytetu. Pełnił funkcje: prorektora do spraw nauczania w latach 1969–1972, a następnie prorektora do spraw ogólnych UMK (1972–1973); dyrektora Instytutu Nauk Prawno-Ustrojowych w latach 1971–1973 i kierownika

Katedry, później Zakładu Prawa Międzynarodowego (1968–1973) na Wydziale Prawa i Administracji. Od 1964 r. był członkiem Wydziału IV Towarzystwa Naukowego w Toruniu, a od 1972 r. członkiem Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

W 1973 r. prof. Janusz Symonides został powołany na stanowisko wicedyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM) w Warszawie. Funkcję tę pełnił do 1980 r., a następnie był dyrektorem tegoż Instytutu w latach 1980–1987. Trzeba tu dodać, że w 1980 r. prof. Symonides otrzymał tytuł naukowy profesora zwyczajnego nauk prawnych. Kolejne lata spędził w USA, gdzie prowadził badania naukowe w Instytucie Wschód-Zachód w Nowym Jorku. W 1989 r. wyjechał do Paryża, gdzie objął funkcję dyrektora jednego z departamentów UNESCO. Po powrocie z Paryża w 2000 r. pracował w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego.

Nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu, że prof. Januszowi Symonidesowi sprawy Torunia i uniwersytetu nigdy nie były obojętne. Bardzo wymiernym wyrazem tego życzliwego zaangażowania było powołanie za jego sprawą Oddziału PISM w Toruniu, który prowadził ożywioną działalność naukowo-badawczą i konferencyjną. Godne szczególnego podkreślenia jest także to, że po przyjeździe z Paryża Profesor wrócił do Torunia, do swojego Uniwersytetu, gdzie dzielił się swą ogromną wiedzą prawnomiędzynarodową ze studentami, będąc równocześnie kierownikiem Zakładu Prawa Międzynarodowego i Wspólnotowego Instytutu Stosunków Międzynarodowych UMK.

Z wielką troską i zaangażowaniem prof. Janusz Symonides podchodził do kształcenia kadry naukowej. Wypromował długą listę magistrów i doktorów; wielu z nich poświęciło się nauce, jak przykładowo prof. Tadeusz Jasudowicz, prof. Piotr Łaski czy prof. Krzysztof Drzewicki. Wielokrotnie też prof. Symonides występował w charakterze recenzenta w postępowaniach doktorskich i na wyższe szczeble awansu naukowego. Profesor wykładał w Polsce i za granicą. Wśród licznych wykładów prestiżowe znaczenie ma ten wygłoszony w Haskiej Akademii Prawa Międzynarodowego w 1988 r.

Dorobek naukowy prof. Janusza Symonidesa jest imponujący pod każdym względem, zarówno ilościowym, jak i jakościowym, i obejmuje wszystkie działy prawa międzynarodowego. Wśród pu-

blikacji są m.in. książki, monografie, studia, rozprawy, artykuły, encyklopedie i podręczniki. Niektóre publikacje mają charakter współautorski i powstały w wyniku współpracy z takimi profesorami jak np. Remigiusz Bierzanek, Janusz Gilas, Wojciech Góralczyk, Jerzy Jakubowski i Jan Łopuski. Znaczna część publikacji jest w języku angielskim i została wydana za granicą, m.in. w Paryżu.

Obraz aktywności prof. Janusza Symonidesa byłby niepełny i dalece uproszczony bez zauważenia i podkreślenia Jego wielkiego zaangażowania w działalność publiczną w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. Profesor był m.in. członkiem Delegacji Polskiej na III Konferencji Prawa Morza Narodów Zjednoczonych (III UNCLOS); Komisji Prawa Morskiego – Oddział PAN w Gdańsku; Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Morskiego; arbitrem Trybunału Arbitrażowego w sprawie *Arctice Sunrise*: Królestwo Niderlandów przeciw Federacji Rosyjskiej; sędzią *ad hoc* Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; koncyliatorem na liście Sekretarza Generalnego ONZ dla załatwiania sporów morskich powstałych w związku z wykonywaniem UNCLOS (1982 r.).

Profesor Janusz Symonides był wybitnym uczonym o uznanym autorytecie w środowisku naukowym prawników internacjonalistów w kraju i za granicą. Był cenionym i lubianym nauczycielem. Był również wytrawnym dyplomatą i mistrzem kultury słowa. Ale nade wszystko był szlachetnym człowiekiem. Człowiekiem autentycznego szacunku do drugiej osoby. Człowiekiem wielkiej pracowitości, systematyczności i solidności w działaniu, prawości i rzetelności oraz niezwyklej skromności. I takim będzie zapamiętany.

prof. dr hab. Tadeusz Wasilewski